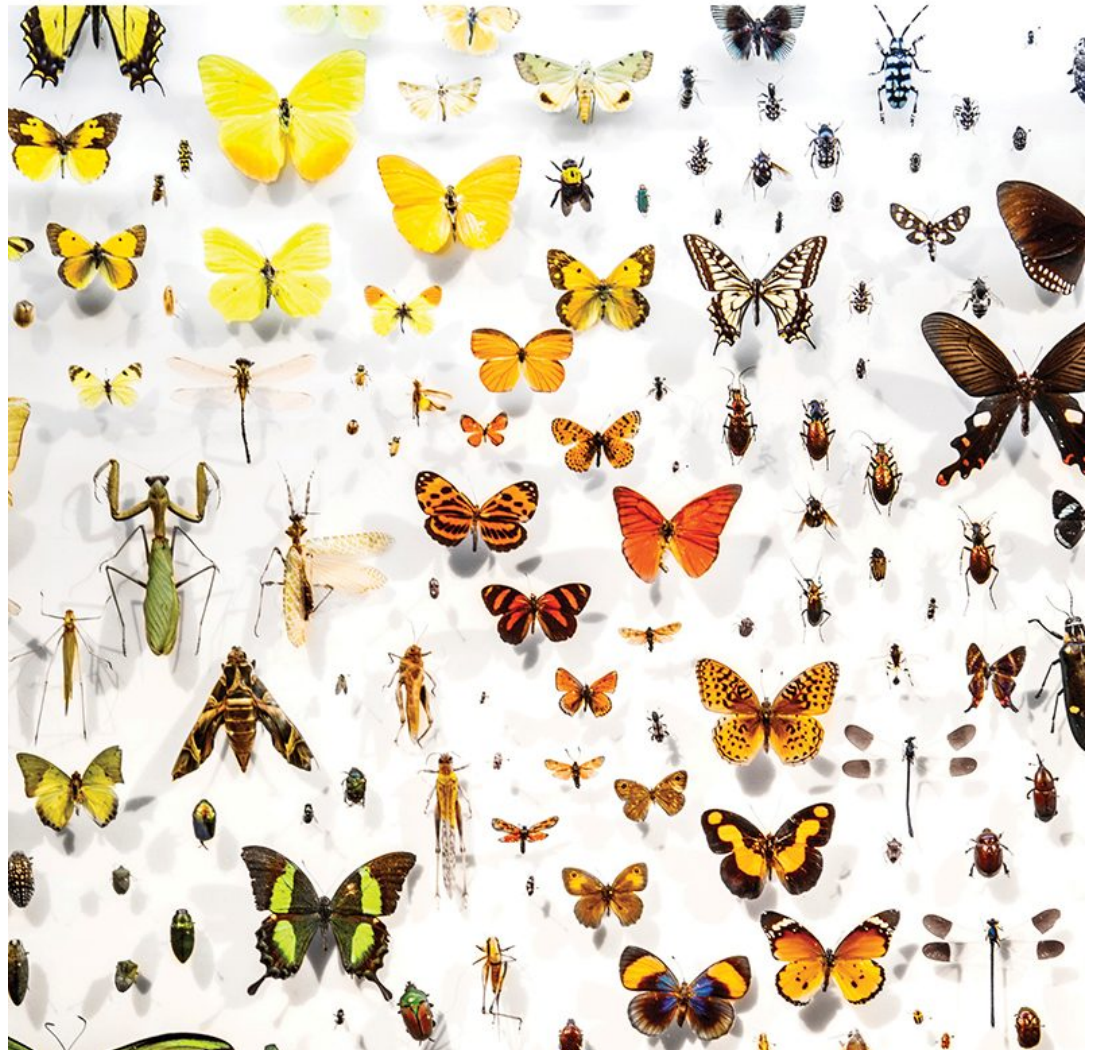

עדנה גורני

עורכת מדור שירת הסביבה

ציטוט מומלץ

גורני ע. 2018. בַּשָּׂדָה / חמוטל בר-
יוסף: אקולוגיה וסביבה 9(3): 62–
63.

פרפרים מתערוכות 'חרקים וקרוכים' במוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט בתל-אביב | צילום: איתי בנית

בַּשָּׂדָה / חמוטל בר-יוסף

12 באוקטובר, 2018

גיליון סתיו 2018 / כרך 9(3)

שירת הסביבה

שמות של פרחים ופרפרים, לא של סגנונות רהוט,
בקיאות תמהונית וחסרת תועלת זו
בתחומים היקרים ההולכים ומאבדים את שיכותם
גורמת אי-נוחות לשאר המטילים, לשארי בשרי ולעצמי.
איזו לוועזית פולטות שפתי כשזרועותי נפרשות
להתחבק עם נזאית פרחי סדום,
פליטת ילדות בארץ ישראל כמוני?
תקועה ככלונס בשטח היק הולך ומתאבד לעיני
אני נפרדת בזרועות חלולות ובלשון מקרש
מהיצורים הזוחלים, מתעופפים

ומזמזמים את פזמוני הזמן
שאניני רוצה לדעת את שמם.

בין המילים

הדוברת בשיר חשה תמהונית בשל בקיאותה בשמותיהם המדעיים של פרחים ופרפרים. ידע זה הופך לחסר תועלת, כיוון שהתחומים הירוקים הולכים ומאבדים את שייכותם: הם אינם שייכים לנו באופן עמוק, ואנו איננו שייכים להם, בניגוד למה שהיה, קרוב לוודאי, בתקופות שבני האדם לא ראו עצמם נפרדים מהטבע. בעולם המודרני הולכים ומתרופפים, הולכים וניתקים הקשרים עם הטבע, ויחד איתם נעלם הידע ונותר נחלתם של בודדים.

השיר משרטט מעגלים של אובדן, דבר שמודגש בהופעה כפולה של השורש אב"ד. אובדן הקשר מביא לאובדן השפה. אובדן השפה משקף את אובדן הקשר. איבדנו את הקשר האינטימי עם הסביבה, ובעקבותיו גם את היכולת לדבר עליה ואיתה. אובדן היכולת להכיר ולזהות מעמיק את הזרות. יחסי הגומלין, השייכות ההדדית – הולכים לאיבוד. הבקאות נחוויות כשפה זרה ומוזרה, שגורמת אי-נוחות לדוברת ותחושת ריחוק מהסובבים אותה שאינם מבינים את השפה. זרועותיה נפרשות לחבק את הפרפר שהיא חשה קשורה אליו, ומזדהה איתו, "דנאית פרחי סדום, / פליטת ילדות בארץ ישראל כמוני".

פרישת הזרועות המחבקות פושטת ולובשת צורה. עתה ניצבת הדוברת בשדה הירוק ההולך ומתאבד לעיניה, והיא חסרת אונים וחסרת תועלת, כמו דחליל שנועד אמנם להפחיד מזיקים (דח"ל = פחד, חיל ורעדה), אך אינו יכול להגן מפני כוחות ההרס. זרועותיה הפרושות שקודם רצו לחבק, הן עתה נוקשות וחלולות, ללא יכולת תנועה, ולשונה עשויה קרש. עתה היא גולם שאיבד אפילו את היכולת לדבר (ואם אסתכן בטשטוש גבולות בין הדוברת בשיר למשוררת, הרי שאובדן יכולת הדיבור ודאי שאינו פשוט עבור מי שעיסוקה במילים, כמשוררת, סופרת, מתרגמת וחוקרת). היא נפרדת מהיצורים הזוחלים והמעופפים. את סיום השיר אפשר לקרוא באופן כפול: הדוברת אינה רוצה לדעת את שמם של פזמוני הזמן, או שאינה רוצה לדעת את שמם של היצורים שמזמזמים את פזמוני הזמן. כך או כך, היא אינה רוצה להיות בקיאה בשפה העכשווית, החדשה, השפה של "סגנונות ריהוט", השפה שמפנה עורף לשייכותה למקום, לסביבה, לטבע, שפורמת את המרקם של יחסי הגומלין בין הטבע ליצורים האנושיים ואף בינם לבין עצמם.

מקורות

1. חמוטל בר-יוסף. 2011. **השתוות**. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.